

Leikki-ikäisten lasten isille yhdessäolo lasten kanssa on luonnollista

Tutkimus paljasti myös ongelmia

MIA HEMMING

Yhdessäolo lasten kanssa on suurimmalle osalle suomalaisista leikki-ikäisten lasten isistä luonnollinen ja tärkeä osa arkielämää. Nina Halmeen väitöskirjätutkimuksen tulokset isän ja leikki-ikäisen lapsen yhdessä olosta ovat kuitenkin myös hätkähdyttäviä.

Perheissä on isän ja lapsen suhteeseen heijastuvia ongelmia, kun vanhempien välinen suhde on kuormittunut eri tekijöistä johtuen lapsen synnyttyä ja kasvaessa. Nykyisin isät ovat jo valmistautuneet lapsen syntymään, mutta eivät niinkään perheen arjen muuttumiseen. Isät kokevat myös puutteita omista vanhemmuudentaidoissaan ja heillä on mielestään liian vähän aikaa olla lastensa kanssa. Heidän kokonaistyöaikansa muodostuukin usein pitkäksi, kun lasketaan mukaan kotona työn parissa vietetty aika. Työn ja perheen yhteensovittaminen on näin ollen vaikeaa, Halme selvittää. Hänen hoitotieteen alaan kuuluva väitöskirjansa tarkastettiin elokuun lopulla Tampereen yliopistossa.

Lisäksi erot hankaloittavat isien yhdessäolo lastensa kanssa erityisesti silloin, jos tapaamisista ei ole virallisesti sovittu tai jos ne eivät käytännössä toimi. Myös uusperheen muodostaminen saattaa vähentää isän ja lapsen yhdessä oloa. Tutkimustuloksista isien alkoholinkäyttö ja

sen vaikutus yhdessäoloon lienee kuitenkin aiheuttanut eniten puutetta julkisuudessa: yli kolmannes tutkimukseen osallistuneista leikki-ikäisten lasten isistä voitiin luokitella alkoholin riskikuttajiksi.

Kaikki nämä ongelmat liittyvät toinen toisiinsa ja ovat toistensa syitä ja seurauksia. Kokemus puutteellisista vanhemmuudentaidoista voi aiheuttaa vanhempien välille ongelmia sekä haluttomuutta olla lasten kanssa. Ja parisuhdeongelmat voivat johtaa runsaaseen alkoholin käyttöön ja liialliseen juominen lisää vaikeuksia vanhempien välillä.

Tutkimuksessa havaittiin isän ja lapsen yhteisen toiminnan vähenevän parisuhdeytyymättömyyden lisääntyessä. Isät eivät kokeneet yhdessäoloa yhtä mielekkäänä ja tärkeänä eikä lapsen mukaanotto arjen askareisiin ollut yhtä helppoa kuin parisuhteeseen tyytyväisemmillä isillä. Myös enemmän päivittäisiä ristiriitoja esiintyi yhdessäolossa lapsen kanssa, kun parisuhteessa oli ongelmia.

Avioerot ovat yleisimpiä pikkulapsiperheissä

Parisuhdeongelmat on aiemmissakin tutkimuksissa todettu ylei-

siksi pikkulapsiperheissä, ja ongelmista johtuvat avioerot. Erot vaikuttavat usein eniten juuri isän ja lapsen suhteeseen, kun puhutaan eri sukupuolta olevien pari-eroista.

Suurin osa lapsista jää äidin kanssa asumaan, ja epäonnistuneet tapaamisjärjestelyt ovat ahdistaneet isää huomattavasti. Ne ahdistavat myös lapsia, sillä lapsi kaipaa ihan yhtä paljon kumpaa tahansa vanhempaansa. Noin kolmannes isistä piti kuitenkin eroa ainoa mahdollisena keinona ratkaista pitkälle kehittyneet parisuhdeongelmat. Isät kokivat etäännyneensä emotionaalisesti puolisoistaan niin kauas, että keskustelu ei enää luonnistunut. He myös kokivat tunteiden ilmaisun mahdolliseksi ja olivat olleet huolestuneita seksuaalisuuden osoittamisen puutteesta, Nina Halme kertoo.

Lisäksi vaikeus puhua seksuaalisuudesta puolison kanssa sekä harvat hellyyden osoitukset lisäsivät isien tyytymättömyyttä puolisoitten väliseen seksuaaliseen suhteeseen. Kuvatunkaltaiset parisuhdeongelmat ovat usein johtaneet eroon, mutta jos lasten tapaamisista päästään sopimukseen, vanhempien ero ei välttämättä vaikuta kielteisesti etävanhemman ja lasten yhdessäoloon.

Eronneiden isien joukosta löytyvät ne, jotka arvostivat lapsen kanssa olemista eniten. He myös viettivät lastensa kanssa yhdessäoloon varatun ajan ja nostivat yhdessäolon elämänsä tärkeimmäksi asiaksi. Oliko siten parisuhteessa tilaa isyydelle, kun ero sen vasta herätti?

Lapsiperheiden yleisin perhe- muoto on kuitenkin edelleen avioparin perhe, vaikka avoliitossa elävien vanhempien perheiden määrä kasvaa jatkuvasti. Yksinhuoltajaäitien perheitä on lähes yhtä paljon kuin avoliitossa olevien perheitä.

Asenne yhdessäoloon selittää eniten sille annettua aikaa

Myös avio- ja avoliitossa isät viettävät sitä enemmän aikaa lastensa kanssa, mitä enemmän he yhdessäolosta nauttivat. Jos yhdessäoloa pidetään tärkeänä, niin sille löytyy aikaa.

Työnteon vaikutus yhdessäolon määrään on luultua pienempi. Ajattelimme isän kokonaistyöajan lisäksi äidin työssäkäynnin kasvattavan merkittävästi isien lasten kanssa viettämäänsä aikaa, mutta erhdyimme. Tärkein vaikuttava tekijä on asenne yhdessäoloon: miten tärkeänä isät sitä pitävät. Lisäksi niillä jo aiemmin mainituilla koetuilla vanhemmuuden taidoilla on osansa lasten kanssa vietettyyn aikaan. Isä ja hänen leikki-ikäinen lapsensa olivat keskimääräisesti tavallisena arkipäivänä tunnin aktiivisesti yhdessä esimerkiksi leikkien tai lukien, Nina Halme sanoo.

Isät ovat edelleen keskimääräisesti huomattavasti vähemmän lastensa kanssa äiteihin verrattuna. Lapsen fyysinen hoito on enemmän äidin vastuulla, vaikka isille tyypillisiä yhdessäolon tapoja ovat fyysinen yhdessäolo, kuten konkreettiset leikit. Niillä lapsia kannustetaan muun muassa oppimaan.

Tiedetään, että isien mallit ovat pe- rittyviä. Pikku hiljaa on onneksi

kasvamassa miesten sukupolvi, joille isän rooli on luonteva osa itseä. Myönteinen itsetunto isänä on hyvin tärkeä tekijä uskossa omiin vanhemmuuden taitoihin.

Vanhemmuus tukee lapsen kehitystä

Nina Halme peräänkuuluttaa varhaista puuttumista isän ja lapsen suhteen toimimattomuuteen ja stressiä aiheuttavien tekijöiden tunnistamiseen. Näin tuettaisiin lapsen emotionaalista ja kognitiivista kehitystä tukemalla sitä tukevaa vanhemmuutta.

Isien isyyteen liittyvien ongelmien merkitystä lapsille on tutkittu vain vähän Suomessa, mutta muista tutkimuksista tiedetään niiden olevan merkittävä riskitekijä mielen- terveysongelmille ja pahoinvoinnille. Ongelmat vanhemmuudessa voivat erityisesti erotilanteissa järkyttää lapsen mielenterveyttä. Jos lapsen vanhemmat ovat vanhemmuudessaan tasapainoisia, niin lapsikin pärjää tasapainoisempaan elämäänsä. Tällaisilla lapsilla on vähemmän häiriökäyttäytymistä ja heidän itsetuntonsa on aikuisina vahvempi. Ja ne isät, joilla on hyvä suhde lapsiinsa, ovat tyytyväisempiä itseensä ja heillä esiintyy vähemmän de- pressiivistä käytöstä verrattuna niihin, joilla on ongelmallinen suhde, Halme luettelee.

Kun isien vaikeudet toimia si- toutuneina sekä vastuullisina vanhempina tuottavat ongelmia parisuhteeseen, niin vastaavasti isien sitoutuneisuus ja vastuul- lisuus vahvistaa vanhempien tyy- tyväisyyttä parisuhteeseensa ja ylläpitää perheen hyvää oloa.

Perheiden palveluissa tulisi panostaa ennaltaehkäiseviin toimiin korjau- vien sijaan. Asioiden pahaneminen perheissä tulee kalliiksi niin perheil- le kuin yhteiskunnalle.

Isän ja lapsen välinen suhde tarvitsee tukea

Hyvän parisuhteen tukeminen, jaetun vanhemmuuden etujen esille tuonti sekä isän ja lapsen

välisen suhteen varhainen tuke- minen on onneksi nostettu esil- le ongelmien ennaltaehkäisy- nä muun muassa uudemmissa las- tenneuvoloita koskevissa suosi- tuksissa.

Neuvoloissa on jo tehty hyvää työ- tä isyyden tukemiseksi ja perheval- mennuksen parissa on kehitetty toi- mintatapoja. Mutta on hyvin suu- ria eroja sen välillä, miten missäkin mies- ja isätyötä tehdään. Näin per- heet ovat eriarvoisessa asemassa kes- kenään, Nina Halme huomauttaa.

Myös työnantajien asenne työn- tekijöiden perheisiin eriarvois- taa perheitä: toisaalla ollaan per- heystävällisempiä kuin toisaalla. Ja kaikkien työnantajien toivoisi rohkaisevan miestyöntekijöitä isiksi, sillä isyys- ja vanhempain- vapaiden käytön on todettu tu- kevan isän ja lapsen välistä suh- detta.

Toivoisin työpaikoille avointa ilma- piiriä niin, että mieskin voi luonte- vasti siellä puhua omista lapsistaan ja perheestään. Ja työterveyshuol- losta saatava tuki isyydelle on hy- vin tärkeä.

Työpaikkojen ilmapiirit ovat kuitenkin kytköksissä yleiseen ilmapiiriin, joka tukee perinteisi- siä sukupuolirooleja. Lasten ja perheiden palvelut on edelleen kohdennettu pääosin äideille, vaikka isä tulisi kohdella tasa- vertaisina vanhempina. Halme kaipaa tasavertaisten palvelui- den lisäksi miehille omia neu- vontapalveluja.

Isät pyytävät huonosti apua, vaika sitä olisi tarjolla. Isät tulkitse- vat avun tarpeen omaksi kyvyttö- myydekseen, jota se ei suinkaan ole. Mutta isien tavoittaminen vaati- tä näin ollen matalia kynnyksiä ja rohkaisua palveluiden pariin.

Halme ulottaisi isyyden tuke- misen käytäntöjen kehittämisen

niin neuvoloihin, päivähoitoon, varhaiskasvatukseen kuin kouluihin sekä muualle sosiaali- ja terveydenhuoltoon.

Isien osallisuutta ja aktiivisuutta perheissä tulee nostaa sitä tuke-
malla.

Heinäkuussa voimaan tulleen terveysneuvontaa koskevan asetuksen mukaan terveysneuvonnan on muun muassa tuettava vanhemmaksi kasvamista ja parisuhdetta sekä edistettävä perheen sosiaalista tukiverkoston.

Mielenkiinnolla odotan, miten asetus tulee vaikuttamaan isien kanssa tehtävään työhön.